

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyně: **J. S.**, zast. Mgr. Jaroslavem Machálkem, advokátem, se sídlem Valašské Meziříčí, Křížná 250, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 2. 2005, č. j. 19 Cad 1/2004 – 91,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 2. 2005, č. j. 19 Cad 1/2004 – 91, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (dále jen „žalované“) ze dne 9. 12. 2003, č. X, byla zamítnuta žádost žalobkyně o plný invalidní důchod pro nesplnění podmínek ustanovení § 38 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění, s odůvodněním, že podle posudku lékaře Okresní správy sociálního zabezpečení (dále jen OSSZ) ve Vsetíně ze dne 26. 11. 2003 není žalobkyně plně invalidní, neboť z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla její schopnost soustavné výdělečné činnosti o 50 % a nedosáhla tak nejméně 66 % požadovaných ustanovením § 39 téhož zákona pro invaliditu plnou. Žalobkyni bylo současně sděleno, že jí nadále náleží částečný invalidní důchod.

Proti citovanému rozhodnutí podala žalobkyně včas žalobu, v níž uvedla, že napadá rozhodnutí v celém rozsahu, neboť posudkem, který se stal podkladem pro jeho vydání, došlo k podcenění jejího onemocnění močového měchýře z důvodu předchozích operací cyst. Dále namítala, že její nepříznivý zdravotní stav nebyl dostatečně posouzen ani z hlediska chronického onemocnění krční, hrudní a bederní páteře, pro které se již řadu let léčí,

ani z hlediska dalších zdravotních obtíží, zejména astma bronchiales smíšeného typu středně těžkého, diabetu melitus, jakož i ostatních chorob uvedených ve zdravotní dokumentaci. Připomněla, že 7. 2. 2003 prodělala mozkovou mrtvici, zhubla 30 kg a cítí se stále velmi slabá a vyčerpaná. Dosud se jí nevrátily dřívější schopnosti a není tudíž schopna nastoupit do jakéhokoliv zaměstnání. Vyslovila přesvědčení, že plní podmínky pro přiznání plného invalidního důchodu a na důkaz toho žádala o provedení počítačového vyšetření v H. K. nebo P. Navrhovala, aby Krajský soud v Ostravě zrušil napadené rozhodnutí žalované a věc jí vrátil k dalšímu řízení.

Napadeným rozsudkem ze dne 22. 2. 2005, č. j. 19 Cad 1/2004 – 91 Krajský soud v Ostravě žalobu zamítl jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s. ř. s. Vycházel přitom především z posudku Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (dále jen PK MPSV), pracoviště v Ostravě, ze dne 23. 6. 2004 a jeho doplnku ze dne 13. 10. 2004, podle nichž žalobkyně k datu vydání přezkoumávaného rozhodnutí žalované (9. 12. 2003) nebyla plně invalidní podle § 39 zákona č. 155/1995 Sb. ve znění zákona č. 134/1997 Sb., ale pouze částečně invalidní podle § 44 odst. 1 téhož zákona, neboť pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu přesahoval sice 33 % potřebných pro částečnou invaliditu, nedosahoval však hodnoty nejméně 66 % odpovídajících invaliditě plné, přičemž u žalobkyně nešlo ani o schopnost vykonávat pro zdravotní postižení soustavou výdělečnou činnost jen za zcela mimořádných podmínek (podmiňující ve smyslu přílohy č. 3 k vyhlášce č. 284/1995 Sb. invaliditu plnou). Posudková komise dospěla na základě obsáhlé lékařské dokumentace žalobkyně k závěru, že k datu 9. 12. 2003 šlo u žalobkyně o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav (který je trvale velmi dobře a exaktně dokumentován četnými klinickými vyšetřeními a všemi dostupnými vyšetřovacími metodami), na němž se podílí interní postižení (astma, cukrovka, hypertenze, hyperlipoproteinemie a popsané změny na tlustém střevu ve smyslu kolitidy). Z neurologického hlediska jde o stavy po dvou cévních mozkových příhodách, vždy jen s frustní levostrannou symptomatologií, upravující se k normě, při zcela normálním nálezu na tepenném systému mozku, zevních krkavic a vertebrálních tepen. Dále jde z neurologického hlediska o vertebrogenní stesky s intermitentními stavy omezení dynamiky a občasnými projevy kořenového dráždění. Z urologického hlediska byla podchycena recidivující karunkula močové trubice, která jsou odstraňována a vždy hystologicky vyšetřena se závěrem, že nejde o malignitu. Ani z gynekologického hlediska nejde u žalobkyně o maligní onemocnění, což bylo ověřeno opakovanými vyšetřeními. Z gastroenterologického hlediska šlo o stanovenou diagnózu ucerozního zánětu tlustého střeva bez klinických známek florigity, bez známek malnutrice či malabsorbce. Na vyšetření sono břicha je popsáno ztlustění stěny tlustého střeva v oblasti vzestupného tračníku. Posudková komise uvedla dále, že na dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu se podílí též somatoformní porucha a uzavřela, že k datu napadeného rozhodnutí nebyla žalobkyně schopna vykonávat zaměstnání fyzicky těžké, trvale v nepříznivých klimatických podmínkách a v prašném prostředí; byla však schopna vykonávat své celoživotní zaměstnání technické (technicko administrativní) pracovnice. Rozhodující příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobkyně bylo stanoveno průduškové astma perzistující, středně těžké, s opakovaně prokázanou lehkou kombinovanou poruchou ventilace, podřaditelné pro posudkové účely pod kapitolu VIII., oddíl B, položka 3, písm. c) přílohy č. 2 k vyhlášce č. 284/1995 Sb., s mírou poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti v rozmezí 40 – 50 %. Posudková komise volila horní hranici tohoto rozpětí, a to i vzhledem k neurologickému a gastroenterologickému nálezu. Uvedla, že u žalobkyně nešlo o zdravotní postižení uvedené pod písm. d) (méně příznivé, avšak z hlediska nároku pro žalobkyni výhodnější), ani o zdravotní postižení značně sěžující obecné životní podmínky dle přílohy č. 4 k vyhlášce č. 284/1995 Sb. Bolestivý syndrom

páteře s občasnými projevy kořenového dráždění by samostatně posudková komise hodnotila podle kapitoly XV., oddíl F, položka 2, písm. b) a v rámci rozmezí 15 – 25 % by je přiřadila k dolní hranici, tj. 15 %. Stejně tak stav po cévní mozkové příhodě s úpravou hybnosti k normě by samostatně hodnotila podle kapitoly VI., oddíl A, položka 13, písm. a) uvedené přílohy, kde ze stanoveného rozmezí 5 – 25 % by přiřadila vzhledem k úplné úpravě hybnosti celkem 10 %. Obdobně pak hodnotila míru poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti i u dalších méně posudkově významných chorob, tj. zánětu tlustého střeva, recidivující karunkuly, úplavice cukrové či kolísavé hypertenze. Krajský soud v Ostravě vzal uvedený posudek za podklad pro svá skutková zjištění a právní posouzení věci a se závěry v něm uvedenými se ztotožnil. K žádosti žalobkyně, uplatněné naposledy bezprostředně před datem vydání napadeného rozsudku, o ustanovení právního zástupce z řad advokátů nově nerozhodl s odůvodněním, že o předchozí téže žádosti žalobkyně bylo již rozhodnuto usnesením ze dne 7. 10. 2004, č. j. 19 Cad 1/2004 – 54 tak, že žalobkyni vyhověno nebylo.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě napadla žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) včas podanou kasační stížností, v níž se dovolávala důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a), b) a e) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). Krajskému soudu vytýkala, že při svém rozhodování vycházel jen ze znaleckého posudku Posudkové komise MPSV s pracovištěm v Ostravě ze dne 23. 6. 2004, který se ne zcela úplně zabýval stěžovatelčinými chorobami a nezjišťoval ani jejich příčiny. Nepřihlédl k tomu, že stěžovatelka po cévní mozkové příhodě kromě celkového výrazného zhoršení zdravotního stavu, se velmi špatně vyjadřuje, má potíže s chůzí a celkovou orientací a není sama schopna cestovat. Uvedený posudek se však tímto jejím stavem od února 2002 nezabýval a nevzal v úvahu ani stěžovatelčino onemocnění srdce a kolitidu, které se rovněž stále zhoršují. Stěžovatelka navrhuje provedení důkazu znaleckým posudkem lékaře specialisty. Krajskému soudu dále vytýká, že ve věci rozhodl bez její přítomnosti a odňal jí tak možnost se k věci vyjádřit. Připomíná, že opakovaně žádala soud o ustanovení právního zástupce mj. z důvodu vážného zhoršení zdravotního stavu, pro který nebyla schopna sama u soudu účinně hájit své oprávněné zájmy, zejména pro omezenou možnost komunikace (vážné potíže s řečí) a omezenou možnost chůze. To byl též důvod její žádosti o odročení jednání, na kterou soud nevzal ohled. Předchozím rozhodnutím ji sice osvobodil od soudních poplatků, avšak ustanovit jí právního zástupce odmítl. Stěžovatelka zdůrazňuje, že uvedený postup měl za následek, že před vydáním napadeného rozhodnutí nebyl řádně zjištěn její zdravotní stav a došlo k vadě řízení v tom, že jí bylo odňato právo u soudu navrhopvat další důkazy a také řadu věcí objasnit. Má za to, že napadený rozsudek (v doplňku kasační stížnosti jej označila správnou spisovou značkou a správným číslem jednacím) trpí nezákonností a dále jsou zde vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech, nebo je s nimi v rozporu. Navrhuje, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedla, že se v daném případě jedná o přezkoumání rozhodnutí nároku na dávku důchodového pojištění, jehož přiznání a výplata je podmíněna dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem pojištěnce, jehož posouzení však žalované nepřísluší a ta nemá žádné výhrady k provedenému důkaznímu řízení, ani k samotnému rozsudku Krajského soudu v Ostravě, jímž byla žaloba zamítnuta jako nedůvodná. Uvedla dále, že se nemůže vyjádřit k oprávněnosti námitky stěžovatelky, že soud rozhodl bez její přítomnosti, neboť nemá k dispozici soudní spis. Vyslovila přesvědčení, že soud v této věci rozhodl správně a navrhovala, aby kasační stížnost stěžovatelky byla jako nedůvodná zamítnuta.

Nejvyšší správní soud přezkoumal na základě podané kasační stížnosti napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

V podané kasační stížnosti jsou uplatněny kasační důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. (nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem), podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. (vada řízení před žalovaným, pro kterou mělo být jeho rozhodnutí soudem v předcházejícím řízení zrušeno) a podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. (nepřezkoumatelnosti rozhodnutí pro jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé). K naposledy uvedenému důvodu nutno uvést, že v kasační stížnosti činí sice stěžovatelka odkaz na písm. e) § 103 odst. 1 s. ř. s., avšak z povahy věci a obsahu kasační stížnosti je patrné, že se dovolává důvodu uvedeného pod písm. d) téhož ustanovení, nikoliv důvodu uvedeného pod písm. e), neboť v něm je pamatováno na nezákonnost rozhodnutí o odmítnutí návrhu nebo zastavení řízení, což není případ napadeného rozhodnutí. Nejvyšší správní soud za této situace kasační stížností napadený rozsudek přezkoumal v rozsahu uplatněných kasačních důvodů podle § 109 odst. 3 s. ř. s. a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popř. v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Je třeba předeslat, že soudní řád správní v citovaném ustanovení jinou vadu řízení blíže nedefinuje a nestanoví tak, které vady řízení před soudem mohou mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Je proto úkolem Nejvyššího správního soudu tento neurčitý pojem vyložit s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem zjištěným v projednávané věci. Stěžovatelka za takovou vadu řízení označuje jednak skutečnost, že soud neodročil jednání konané dne 22. 2. 2005, ačkoliv o to požádala z důvodu své vážné nemoci, a neumožnil jí tak být přítomnou při jednání a navrhnout další důkazy. Dále za takovou vadu označuje skutečnost, že uvedený soud nerozhodl o jejích opakovaných žádostech o ustanovení právního zástupce, ačkoliv nutnost takového opatření si vyžadoval její vážný zdravotní stav, zejména neschopnost sama u soudu účinně hájit své oprávněné zájmy z důvodu ztížené komunikace po mozkové příhodě.

K prvému z uvedených důvodů je Nejvyšší správní soud konstatuje, že nemohl být shledán důvodným. Podle § 49 odst. 1 s. ř. s. k projednání věci samé nařídí předseda senátu jednání a předvolá k němu účastníky tak, aby měli k přípravě alespoň deset pracovních dnů. O jednání vyrozumí osoby zúčastněné na řízení. Podle odst. 3 citovaného ustanovení neúčast řádně předvolaných účastníků nebrání projednání a skončení věci, nejsou-li důvody pro odročení jednání podle § 50 s. ř. s. Podle naposledy uvedeného ustanovení může být jednání z důležitých důvodů odročeno. Soud může odročit jednání též tehdy, jestliže to účastníci shodně navrhnou.

Z obsahu spisu vyplývá, že jednání na den 22. 2. 2005 bylo samosoudkyní JUDr. B. D. nařízeno a účastníci k němu předvoláni s dostatečným časovým předstihem (při dodržení zákonem stanovené lhůty k přípravě účastníků k jednání), konkrétně již dne 28. 1. 2005. Účastníci shodně obdrželi předvolání dne 31. 1. 2005. Stěžovatelka však svou žádost o odročení jednání sepsala až dne 21. 2. 2005, tedy den před jeho konáním, a soudu byla tato doručena až dne 22. 2. 2005. Svou omluvu s tvrzením o takovém zdravotním stavu, který jí neumožňuje účast při jednání, stěžovatelka lékařským potvrzením nedoložila. Po konstatování její omluvy v průběhu jednání, přítomný zástupce žalované s odročením jednání vyslovil

nesouhlas. Za tohoto stavu neúčast řádně předvolané stěžovatelky sama o sobě nebránila soudu projednání a rozhodnutí věci, neboť jediné žádost o odročení jednání opatřená současně lékařským potvrzením o stěžovatelčině neschopnosti se tohoto jednání zúčastnit, doručena v dostatečném časovém předstihu, by byla takovou vadou řízení před soudem, která by mohla mít za následek nezákonnost rozhodnutí ve věci samé (viz. rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 Ads 63/2003, uveřejněný ve sbírce rozhodnutí NSS č. 445/2005 Sb.). Nedošlo ani k situaci, kdy by odročení jednání shodně navrhli oba účastníci řízení. Tato kasační námitka tudíž nebyla shledána důvodnou.

Za jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nezákonnost rozhodnutí ve věci samé ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. však Nejvyšší správní soud pokládá postup Krajského soudu v Ostravě, kterým rozhodl ve věci samé, aniž by předtím rozhodl o opakované žádosti stěžovatelky na ustanovení zástupce z řad advokátů. Ta byla podána stěžovatelkou dne 21. 10. 2004, urgována naléhavě dne 5. 11. 2004 v žádosti o odročení jednání nařízenému na den 9. 11. 2004, přičemž lékařské nálezy, kterými stěžovatelka dokládala zhoršování jejího zdravotního stavu a nemožnost sama se zúčastnit soudního jednání, zaslala stěžovatelka uvedenému soudu dne 1. 12. 2004. Vyřízení žádosti o ustanovení zástupce urgovala stěžovatelka též u předsedy Krajského soudu v Ostravě v přípise ze dne 29. 11. 2004, který je též ve spise založen.

Je třeba potvrdit, že v projednávané věci Krajský soud v Ostravě rozhodl o první žádosti stěžovatelky na osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů již usnesením ze dne 7. 10. 2004, č. j. 19 Cad 1/2004 – 54 tak, že žalobkyni přiznal osvobození od soudních poplatků, avšak její žádosti na ustanovení zástupce nevyhověl. Dospěl k závěru, že žalobkyně sice splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, avšak nespĺňuje další z podmínek ustanovení § 35 odst. 7 s. ř. s., jíž je potřeba ochrany zájmů stěžovatelky. Vyslovil přesvědčení, že stěžovatelka formulováním návrhu na zahájení řízení i dalšími úkony prokázala, že je schopna adekvátním způsobem sama uplatňovat svá práva u soudu, přičemž nebylo prokázáno, že by byla stížena takovou zdravotní poruchou, pro kterou by nebyla schopna činit příslušné procesní úkony. Proti tomuto rozhodnutí stěžovatelka nepodala opravný prostředek a usnesení nabylo právní moci dne 13. 10. 2004. Podle názoru Nejvyššího správního soudu však tato skutečnost nezbavovala Krajský soud v Ostravě povinnosti rozhodnout o nové, opakovaně urgované žádosti na ustanovení zástupce, podané po vydání tohoto usnesení. Taková žádost neměla zůstat opomenuta, přičemž nutno konstatovat, že rozhodnutí o předchozí žádosti nebrání tomu, aby soud rozhodl o žádosti nové (nejde o překážku věci již pravomocně rozsouzené), neboť každá nová žádost o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce musí být posouzena podle okolností a podmínek, které jsou zde v době jejího dalšího podání. Pokud Krajský soud v Ostravě o takové opakovaně urgované žádosti stěžovatelky na ustanovení zástupce nerozhodl, ačkoliv ta o to naléhavě opakovaně žádala s ohledem na zhoršený zdravotní stav, a řízení ve věci ukončil vydáním rozsudku, pak podle Nejvyššího správního soudu šlo o takovou vadu řízení, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Stěžovatelka se tak právem dovolává důvodu kasační stížnosti uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

Nejvyšší správní soud v této souvislosti uvádí, nad rámec potřebného odůvodnění, že ke zkoumání hledisek pro ustanovení zástupce účastníku podle § 35 odst. 7 s. ř. s., zejména hlediska, zda takové opatření vyvolává potřeba ochrany zájmů účastníka, je třeba přistupovat s maximální opatrností. Nelze vycházet jen z formální bezvadnosti žaloby (zde navíc formulované advokátem), ale je třeba i z jiných úkonů účastníků, též s přihlédnutím

k jejich zdravotnímu stavu, dbát, aby účastníkům byly zajištěny rovné možnosti k uplatnění svých práv před soudem. Podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými správními orgány, či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Pokud stěžovatelka v řízení tvrdí, že možnosti její komunikace při případném jednání před soudem jsou ztíženy vadou v řeči, kterou je stížena po mozkové mrtvici, pak by měl soud oprávněnost této námitky ověřit a zvážit v této souvislosti, zda je stěžovatelka s ohledem na skutkovou i právní složitost dané věci a nutnost orientace v právních předpisech, schopna sama si své zájmy obhájit.

S ohledem na shora uvedené závěry považoval Nejvyšší správní soud již za nadbytečné zabývat se dalšími stížními body stěžovatelky týkajícími se nesprávného posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., či vady řízení před žalovaným, pro kterou mělo být jeho rozhodnutí soudem v předcházejícím řízení zrušeno ve smyslu § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s., neboť tyto otázky budou řešeny v dalším řízení před Krajským soudem v Ostravě.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě je třeba zrušit podle § 110 odst. 1 s. ř. s. a věc mu současně vrátit k dalšímu řízení.

Ve smyslu ustanovení § 110 odst. 3 s. ř. s. je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto zrušovacím rozhodnutí.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne podle § 110 odst. 2 s. ř. s. krajský soud v novém rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. ledna 2006

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu